

Regeringskansliet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss om att åter möjliggöra utvinning av uran, KN2024/02540, Senast svar 2025-03-20

Er beteckning: KN2024/02540

Förslaget att möjliggöra utvinning av Uran som koncessionsmineral

Länsstyrelsen tillstyrker att förbudet mot uranbrytning i 9 kap 6 § i, tas bort i enlighet med förslaget, samt att uran återigen klassas som ett koncessionsmineral.

Länsstyrelsen anser att det är positivt att lagstiftningen ses över så att inhemsk produktion av uranmaterial möjliggörs. Länsstyrelsen anser att utvinningen om möjligt bör styras mot att ske från redan utbrutet restmaterial (utvinningsavfall) eller som en biprodukt vid gruvverksamheter.

Länsstyrelsen anser därför att det bör tydliggöras i lagstiftningen att ny brytning med huvudsyfte att utvinna uran får ske först om en behovsutredning visat att ändamålet inte kan uppnås genom att utnyttja redan befintliga restmaterial (utvinningsavfall) eller som en biprodukt vid gruvverksamheter.

Förslag på ny lydelse 9 kap 6§ i

Tillstånd till gruvdrift eller gruvanläggning för brytning, provbrytning, bearbetning eller fysikalisk eller kemisk anrikning av uranhaltigt material får endast ges om det är visat att det varken är tekniskt möjligt eller ekonomiskt rimligt att utvinna materialet ur redan befintliga restupplag eller som en biprodukt vid befintliga gruvverksamheter.

För att en sådan bedömning ska kunna göras är det angeläget att en övergripande undersökning genomförs i landet, där uppgifter från kända restupplag och gruvverksamheter samt möjligheterna att utnyttja dessa resurser undersöks och sammanställs av en utpekad

myndighet. Dessa uppgifter kan sedan utgöra underlag för verksamhetsutövare vid framtagandet av en fördjupad behovsutredning som ska genomföras inför en planerad etablering.

Förslaget att tydliggöra när kärntekniska anläggningar ska omfattas av regeringens obligatoriska tillåtlighetsprövning.

Länsstyrelsen delar i stort förslagets synpunkter kring de förändringar som föreslås avseende regeringens obligatoriska tillåtlighetsprövning enligt 17 kap 1§.

Länsstyrelsen anser dock att det inte tydligt framgår vilka gruvverksamheter som enligt förslaget kommer att omfattas av regeringens tillåtlighetsprövning och vilka som kommer undantas. I utredningen gör man skillnad mellan större och mindre verksamheter. Det hade varit önskvärt med en mer tydlig redogörelse för hur man i utredningen kommer fram till vilka gruvverksamheter som ska anses vara större eller mindre. Detta för att underlätta förståelsen av förslaget och tillämpningen av lagstiftningen för såväl verksamhetsutövare som myndigheter.

Länsstyrelsen ser en möjlighet till att ändringen även ger utrymme till relativt omfattande gruvverksamheter under förutsättningen att halterna uran är låga och anrikning inte sker på platsen. Och att det i ett sådant fall kan innebära en större inskränkning av det kommunala vetot än vad som framgår av utredningen.

Undantag vid vattenrening

Länsstyrelsen anser att problematiken kring vattenrening vid gruvverksamheter med uranhaltigt lakvatten, bör kunna lösas genom någon form av förtydligande av undantaget i strålskyddsmyndighetens föreskrifter, vilket skulle innebära ett enklare förfarande än att behöva söka tillstånd enligt kärntekniklagen.

Allmänna synpunkter och motiveringar

Länsstyrelsen kan initialt konstatera att kärnkraft återigen är aktuellt för utbyggnad och avses fylla en viktig roll inom Sveriges energiförsörjning även framgent. Det bedöms då som rimligt att nuvarande förbud tas bort för att möjliggöra utvinning av uran inom landet vilket bidrar till ökad självförsörjningsgrad.

Länsstyrelsen ser positivt på att förslaget möjliggör för ett ökat tillvaratagande av uran ur restupplag eller som en biprodukt vid redan befintliga gruvverksamheter, vilket bedöms som positivt ur hushållningssynpunkt.

Innan utvinning på nya platser kan bli aktuell behöver dock möjligheterna att tillgodose det inhemska behovet av uran ur restupplag eller som en biprodukt ha utretts noggrant. I landet finns många stora och omfattande restupplag av tidigare utbrutna material. Många av dem är i dagsläget klassade som förorenade områden. Det är angeläget att en sammanställning av informationen kring dessa områden görs för att utreda de tekniska och ekonomiska förutsättningarna att nyttja dessa för utvinning av såväl uran som andra mineral av intresse. I Västra Götaland finns till exempel ett stort antal rödfyrshögar som innehåller samma ursprungssämnen som alunskiffer. Dessa högar innebär i sig miljöproblem och någon efterbehandling har inte skett. Potentialen för utvinning av metaller och mineral från sådana restupplag kan vara betydande, och kan också ge följdeffekten att en miljömässigt godtagbar efterbehandling kan komma till stånd. Detta ligger också i linje med den strategi om cirkulär ekonomi som Sverige antagit.

Utredningens bedömning av de miljö- och samhällsekonomiska effekterna av förslaget lyfter både för och nackdelar, men konstaterar samtidigt att en sammanvägd bedömning inte bedömts kunna göras då effekterna är svårbedömda. Den säger dock att den förväntade klimatnyttan av förslagen är positiv.

Då förslagen i dagsläget inte innebär någon direkt påverkan på något område inom länet har länsstyrelsen svårt att uttala sig om eventuell påverkan ur ett regionalekonomiskt perspektiv. Då vårt län har direkt erfarenhet av tidigare brytning och anrikning vid Ranstadsverken, vill vi dock framföra att efterbehandlingen av områden där radioaktivt material hanterats är mycket komplicerad och kräver långgående myndighetssamarbeten och dyra skyddsåtgärder som sträcker sig över långa tidsperioder. Sammantaget innebär det både ett omfattande arbete och kostnader för staten. Det är därför viktigt att tillräcklig hänsyn tas till detta för det fall att brytning i syfte att utvinna uran återigen blir aktuell på någon plats.

Uranbrytning är förknippat med betydande miljö- och hälsorisker och kan leda till skador på mark, vatten och den biologiska mångfalden, samt riskerar att påverka jordbruket negativt genom

grundvattenpåverkan och ianspråktagande av värdefull jordbruksmark. Påverkan på grundvattnet bedöms utgöra en av de största riskerna, under alunskiffern i platåbergen ligger sandsten i vilken det finns en god tillgång på grundvatten av god kvalitet. Alunskiffern och sandstenen skiljs åt av ett lager av lera som separerar vattnet i alunskiffern från vattnet i sandstenen. Grundvattenmagasinet i sandstenen används idag av jordbrukare för vatten till djurbesättningar med mera och utgör även en viktig reserv för framtida behov av dricksvattenuttag och bedöms kunna ge försörjning åt hela kommuner. Brytning i alunskiffern men även prospektering i form av uttag av borrhärlor medför risk för kontaminering av grundvattenmagasinet i sandstenen.

Erfarenheter Ranstadsverket

Länsstyrelsen har beslutat om ett miljöriskområde för lakrestområdet (sen 2018) med tillhörande program för kontroll och skötsel. I deponin finns ca 200 ton uran och även stora mängder andra metaller.

Våra erfarenheter från uranbrytning och uranutvinningen vid Ranstad visar att brytningen gett

- Stora konsekvenser av en mycket kortvarig verksamhet. Produktion pågick bara 4 år på 1960-talet. Efterbehandlingen pågick i ca 30 år och därefter behöver fortsatt kontroll och skötsel utföras under överskådlig framtid.
- Stora ingrepp i landskapet.
- Höga kostnader för efterbehandling (ca 600 Mkr i dagens pengavärde)
- Osäkra kostnader i framtiden. Fortsatta kostnader i form av kontroller och skötsel av lakrestdeponin kommer att behöva göras i all framtid.
- Osäkerheter om konsekvenser i framtiden då det finns risk för utläckage av miljöfarliga ämnen.
- Oklarheter gällande vem som ska ansvara på lång sikt för åtgärder/kostnader om lakresterna i deponin vittrar och orsakar ökade utsläpp som måste åtgärdas.
- Resultat i ett stort engagemang i bygden mot brytning. Vilket bland annat visat sig när undersökningstillstånd söktes i början

av 2000-talet på platåbergen runt Billingen. Alla de kommuner som hade platåberg gick då samman i ett gemensamt ställningstagande att de skulle utnyttja sin vetorätt gentemot en brytning i trakten.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektör Jörgen Peters med länsmiljöingenjör Jan Mastera som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Monique Wannding, avdelningschef miljöskyddsavdelningen medverkat.

Kopia

beatrice.matsson@regeringskansliet.se